

РОЛЬ ЯПОНІЇ У РОЗБУДОВІ АМЕРИКАНСЬКОЇ СИСТЕМИ ПРО (1998-2014 рр.)

Статтю присвячено дослідженню системи протиракетної оборони (ПРО) Японії. На основі Інтернет-публікацій, даних офіційної статистики та інтерв'ю представників влади, здійснюється аналіз сучасної оборонної доктрини держави, причин її появи та цілей.

Ключові слова: система ПРО, гонка озброєнь, КНДР, ядерні випробування, Patriot, Система-3.

Кінець ХХ – початок ХХІ ст. – це період, який характеризується глобальним зломом у психології людства. Як прості громадяни, так і політичні кола більшості країн світу прийшли до усвідомлення того, що єдиною запорукою успішного розвитку сучасної цивілізації є загальний мир та безпека. У цьому контексті набули абсолютно нового значення засоби, з допомогою яких світові лідери прагнуть забезпечити виконання даного завдання. Одним із таких «гарантів» стала американська програма протиракетної оборони (National Missile Defense – NMD), офіційним завданням якої є захист США та їхніх союзників від потенційного ракетного удару, з використанням як звичайних, так і атомних боеголовок. Проект, початок розробки якого датується ще 40-ми рр. ХХ ст., на даному етапі являє собою складну систему, із засобами радіолокації та ракетами-перехоплювачами малого, середнього і дальнього радіусу дії. І вже той факт, що станом на 2007 р. розгортання системи ПРО підтримало 15 країн світу, серед яких і Японія, красномовно свідчить про затребуваність гарантій колективної безпеки в умовах постійної ядерної загрози. На жаль, доводиться констатувати дуже незначне висвітлення даної сфери офіційною історичною наукою. Причин цьому є, щонайменше, дві. По-перше, тематика озброєнь є різноплановою, знаходячись на стику історії, політології, військової справи тощо. По-друге ж, для слуг Клію властиво працювати із вже доконаними фактами, коли можна чітко прослідкувати причинно-наслідкові зв'язки. У випадку ж із глобальною системою протиракетної оборони, поки неможливо робити будь-які остаточні висновки та прогнози. Ці моменти і визначили парадоксальну ситуацію із відображенням сучасної нам проблеми майже виключно в Інтернет-просторі та ЗМІ. Для розуміння масштабу браку інформації, варто згадати бодай той факт, що навіть у мемуарах 43-го президента США Джорджа Вокера Буша, ініціатора розбудови американської системи ПРО, дана тема просто не згадується [Буш, 2012]. Нечисленні аналітичні статті фахівців, присвячені системі ПРО, стосуються, насамперед, американсько-російських відносин, ігноруючи, при цьому, роль Японії. Виникає логічне питання: чому так сталося? Чому країна, яка офіційно відмовилась від війни, дозволила собі розмістити на власній території потенційно небезпечні військові об'єкти без засудження з боку світової спільноти? Адже, саме цей факт став предметом тривалих суперечок між Кремлем і Вашингтоном щодо союз-

ників останнього у Центрально-Східній Європі. Все це змушує задуматись не лише про справжні мотиви спекуляцій міжнародних гравців навколо системи ПРО, але й про ті гарантії безпеки, які вона надає. В умовах же чергового зростання напруги на міжнародній арені, вивчення досвіду Японії видається особливо актуальним.

Для початку, спробуємо визначити, які обставини зумовили активну підтримку офіційним Токіо курсу на розширення американської системи ПРО. Як вже зазначалося вище, після завершення Другої світової війни, держава ніколи не позиціонувала себе прихильницею силового розв'язання конфліктів. Уважне вивчення джерельної бази дає підстави вважати основною причиною перегляду даних позицій сусідство із Корейською Народно-Демократичною Республікою. Саме агресивна політика останньої стала найвагомим фактором, який задав новий курс японського уряду. Відправною точкою конфлікту став 1998 р., коли Пхеньян випробував ракету «Теп Хо Дон», радіус дії якої становить 2000 км. Перелетівши територію Японії, ракета впала у Тихий океан. Адекватно оцінивши рівень потенційної загрози з боку сусіда, керівництво Японії пішло на більш тісну співпрацю із Вашингтоном [«Новости России», 2002].

Небезпека стала ще більш реальною в 2005 р., коли уряд КНДР офіційно проголосив свій статус ядерної держави. Про правдивість цієї заяви свідчила і ціла серія підземних випробувань, влаштованих корейцями у 2005, 2006, 2009 та 2013 рр. Відтак, відверто агресивні зазіхання владної верхівки сусідньої держави зумовили симетричну відповідь японської сторони. Нею стала участь у розбудові ПРО [Плясункова, 2012].

Слід зауважити, що захисна стратегія є, загалом, нетиповою для міжнародних гравців. Для цього варто згадати не лише силове протистояння «капіталістичного» та «соціалістичного» блоків країн періоду «холодної війни», але й більш актуальне для сьогодення нарощування ядерного потенціалу державами-сусідами Індією та Пакистаном. Натомість, офіційна Японія однією з перших зрозуміла, що ядерна гонка озброєнь – безвихідний варіант для оборони країни, а також – величезна небезпека для миру і стабільності у регіоні та світі.

Токіо взяло на себе виготовлення складних елементів для американської ПРО та закупівлю протиракет типу “Aegis”, “Patriot” і “SM-3”. У липні 2007 р. Міністерство оборони Японії оголосило про свій намір створити повноцінну систему протиракетної оборони, для захисту від можливих посягань з боку КНДР і Китайської Народної Республіки. У тому ж році керівництво Японії, США та Австралії підписало договір про військовий союз, розпочавши трьохсторонні консультації щодо створення колективної системи протиракетної оборони в басейні Тихого океану.

Обґрунтованість та ефективність цих заходів найкраще продемонстрували події 2009 – початку 2014 рр. Ще навесні 2009 р. Пхеньян заговорив про плановий запуск супутника зв'язку на ракеті-носії великої дальності. Влада Японії, у відповідь, заявила про готовність збити ракету, у випадку її загрози території країни. Починаючи з того часу, подібні заяви стали практично традиційними для обох сторін.

У перші ж роки свого існування, потенціал місцевої ПРО почав вражати. Вона створювалась двокомпонентною, із наземним і морським ешелонами протиракетного

захисту. Завданням системи стало забезпечення ураження балістичних ракет малої і середньої дальності на середній та кінцевій ділянках траєкторії. Опіраючись на досвід і підтримку Білого дому, Японія створила станом на початок 2009 р. наземний ешелон ПРО із 8 зенітних комплексів “Patriot” (дальність перехоплення балістичних цілей до 25 км на висоті до 15 км). Чотири цих ЗРК входять до складу 1-го окремого зенітно-ракетного дивізіону та розгорнуті на авіабазі Ірума (30 км на північний захід від Токіо). Решта, перебуваючи у підпорядкуванні навчального зенітно-ракетного дивізіону, розгорнуті на авіабазі Хамамцу.

Логічним наслідком систематичних випробувань та військових навчань КНДР стало подальше наростання оборонного потенціалу Японії. До середини 2010 р. кількість розгорнутих ЗРК “Patriot” була доведена до 16. Місцем розташування додаткових комплексів стала авіабаза Гіфу (у складі 4-го окремого зенітно-ракетного дивізіону) та авіабаза Касуга (у складі 2-го окремого зенітно-ракетного дивізіону). За розрахунками японських військових фахівців, ця мережа, у сукупності з морським ешелonom ПРО, є достатньою для протиракетного захисту основної частини території країни.

Що ж стосується морського елемента ПРО, то його ще на початковій стадії представляли два есмінці типу «Конго», обладнаних багатofункціональною системою управління зброєю «Іджіс» і протиракетами «Стандарт-3» моделі 1А (дальність перехоплення балістичних цілей – до 300 км на висотах 70-250 км). Ще два есмінці цього типу були введені в дію у 2009 та 2010 рр. Наступним кроком став етап модернізації інших японських есмінців типу «Атаго» для виконання завдань ПРО. Вони вже були оснащені більш досконалими протиракетами «Стандарт-3» моделі 2, дальність перехоплення цілей яких становить 1000 км на висотах 70-500 км. Розроблена спільно з американськими фахівцями, вона була випробувана ще в 2010-2011 рр., а прийняття на озброєння очікується у 2014-2015 рр. Ці факти, а також використання семи модернізованих під завдання ПРО радіолокаційних систем контролю повітряно-космічного простору держави типу J/FPS-3UG і чотирьох нових серії J/FPS-5, засвідчили готовність Токіо до ліквідації загрози будь-якого рівня складності.

З огляду ж на еволюцію ракетноносіїв, перспективним напрямом вважається використання японської космічної системи видової розвідки. Контроль над нею був покладений на секретаріат кабінету міністрів країни і літаки АВАКС Е-2С та Е-767. Це створило передумови для проектування японської космічної системи раннього попередження запусків ракет [Есин, 2009].

Що ж стосується системи бойового управління ПРО Японії, то перші терміналі автоматизованої системи управління (АСУ) наземними силами і засобами ППО/ПРО JADGE (Japan Air Defense Ground Environment) були встановлені ще в березні 2007 р. на авіабазі Ірума в оперативному центрі управління Центрального авіаційного спрямування. Наступного року згаданими терміналами були забезпечені й оперативні центри управління Північного і Західного авіаційних напрямів (авіабази Місава і Касуга відповідно) та Південно-Західного змішаного авіакрила (авіабаза Наха). У центрі управління ППО бойового авіаційного командування ВПС Японії (авіабаза Футо) термінал почав працювати із січня 2009 р. Повністю ж випробування АСУ JADGE було завершено у березні 2010 р. Зрештою, в грудні 2007 р. на Тихоокеан-

ському полігоні США японський есмінець «Конго» вперше здійснив перехоплення протиракетною «Стандарт-3» моделі 1А американської балістичної ракети-мішені, що імітувала політ північнокорейської балістичної ракети середньої дальності типу «Нодон». Ця дата і стала визначальною в історії Сил Самооборони Японії, оскільки засвідчила їхню здатність оперативного реагувати на погрози та навчання потенційних агресорів [«Росбалт», 2012].

Таким чином, на початку нового тисячоліття військова доктрина країни зазнала суттєвих змін. І надалі дотримуючись неагресивної політики, Токіо, тим не менше, продемонструвало свою готовність до протидії будь-яким загрозам. Це стало по-справжньому новим словом у військовій сфері. Не допускаючи завищених витрат на утримання армії, не піддаючись на спокусу створення ядерної зброї, а як наслідок – початку гонки озброєнь, Японія пішла принципово новим шляхом, у вигляді десекалації конфлікту. Саме у цій позиції, підсиленій агресивними діями КНДР, і слід шукати причини відверто толерантного ставлення міжнародних гравців до дій Японії. Своїм прикладом держава продемонструвала всі переваги високотехнологічної оборонної стратегії, спрямованої, насамперед, на встановлення режиму колективної безпеки. Чи не найкращим свідченням ефективності цих заходів стали події першого кварталу 2014 р. На фоні російсько-української кризи, 17 березня 2014 р. Пхеньяном, активним союзником Російської Федерації, було запущено 25 ракет малого радіусу дії в бік Японського моря [Богдановский, 2014]. Та ця демонстрація сили абсолютно не завадила офіційному Токіо відкрито підтримати українську сторону. Поступово стає зрозуміло, що рішуча політика японського уряду і його готовність до нейтралізації зазіхань ворога є найкращими гарантами миру і безпеки не лише у тихоокеанському регіоні, але й у всьому світі. Запозичення досвіду цієї країни представниками світової спільноти видається зараз актуальним як ніколи. Адаптована під конкретні цілі, американська ідея ПРО набула в Японії абсолютно нового значення. Це, власне, один з перших елементів глобальної протиракетної оборони, який, перебуваючи у загальній системі, залишається цілком самодостатнім. Враховуючи ж події останнього часу, саме в національно орієнтованих оборонних проектах «японського» типу, про-являється потенціал, який здатний, в перспективі, не тільки усунути загрозу ядерної війни, але й перевести міждержавні відносини з позицій грубої сили в русло взаємної поваги та дипломатії.

Список використаних джерел:

1. Джордж В. Буш. Ключові рішення / Джордж В. Буш; [пер. з англ. Н. Гербіш]. – К. : Брайт Стар Паблішинг, 2012. – 512, [32] с. : фотогр. кольор.
2. Россия попытается убедить Японию не участвовать в региональной ПРО [Електронний ресурс] // Новости России — 3 марта 2001. — Режим доступу до джерела: <http://www.newsru.com/russia/03mar2001/nopro.html>.
3. Сбивать готовы! [Електронний ресурс] / Виктор Есин // Независимое военное обозрение — 3 апреля 2009. — Режим доступу до джерела: http://nvo.ng.ru/realty/2009-04-03/3_japan.html.
4. Спутник КНДР может быть оборудован системой дистанционного управления [Електронний ресурс] / Екатерина Пляеункова // РИА Новости — 14 декабря 2012. — Режим доступу до джерела: <http://ria.ru/science/20121214/914747718.html>.

5. США призвали КНДР воздержаться от провокаций [Электронный ресурс] / Алексей Богдановский // РИА Новости — 17 марта 2014. — Режим доступа до джерела: <http://ria.ru/world/20140317/999748490.html>.

6. Япония укрепит ПРО, чтобы перехватить спутник КНДР [Электронный ресурс] // Росбалт — 21 марта 2012. — Режим доступа до джерела: <http://www.rosbalt.ru/main/2012/03/21/960050.html>.

T. Oleksyn, аспирант

Национальный университет «Львовская политехника», Львов

РОЛЬ ЯПОНИИ В РАЗВИТИИ АМЕРИКАНСКОЙ СИСТЕМЫ ПРО (1998-2014 ГГ.)

Статья посвящена исследованию системы противоракетной обороны (ПРО) Японии. На основании Интернет-публикаций, данных официальной статистики и интервью представителей власти, совершается анализ современной оборонной доктрины государства, причин её появления и целей.

Ключевые слова: система ПРО, гонка вооружений, КНДР, ядерные испытания, Patriot, Система-3.

T. Oleksyn, postgraduate

Lviv Polytechnic National University, Lviv

JAPAN'S ROLE IN THE DEVELOPMENT OF THE U.S. MISSILE DEFENSE SYSTEM (1998-2014 YEARS)

The article investigates the missile defense system (NMD) of Japan. It is based on the Internet publications, official statistics and interviews government officials, to make performed analysis of the current defense doctrine of the state, the reasons and purpose for its appearance.

Key words: missile defense system, the arms race, the DPRK, nuclear tests, Patriot, System 3.

УДК 811.521

Iryna Petrychenko, 上級講師
キエフ国立言語大学

日本のプリントメディア –新聞を中心にした通時的分析

本稿は、日本のプリントメディア、特に新聞とは何か、歴史や現状を機能的側面から整理し、考察していく。

キーワード：明治維新、第二次世界大戦、高度成長・高度消費、インターネット。

日本で最初の近代的な日刊紙ができたのは、『横浜毎日新聞』が創刊された明治3年（1870年）12月のことである〔三瀬1998、p. 160〕。明治初期に新聞雑誌のほとんどは政治主張を掲げた言論メディアであることを誇り、漢語で埋まった知識人向けの大新聞に対し、『読売新聞』等の、庶民向けに総ふりがなを付した小新聞も刊行され、新聞が千から一万程度の発行部数のマスメディアに成長していった。明治20年代に入ると『国民新聞』のように政党政派から距離を置いた独